

MAAK UW GEMEENTE MOOIER SAMEN MET HET MBO

In 2018 worden nieuwe gemeentebesturen gevormd. Dat valt mooi samen met de ontwikkelingen in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Mbo-scholen maken dit jaar namelijk nieuwe kwaliteitsafspraken met de minister van Onderwijs. Daarbij zullen ze zeker ook de gemeenten betrekken. Een uitgelezen kans dus om uw inbreng te leveren en uw gemeente – samen met het mbo – mooier te maken, in sociaal en economisch opzicht. Hoe u dat kunt doen, verschilt uiteraard per regio. Wat u mag verwachten van het mbo, leest u in dit pamflet.

Het bestuursakkoord als wegwijzer

Sinds 2015 werkt het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) – net als bijvoorbeeld het hbo – met kwaliteitsafspraken. De huidige afspraken, over onderwerpen als het voorkomen van voortijdige schooluitval en verbetering van de beroepspraktijkvorming, lopen tot 2018. Er zijn flinke vooruitgang geboekt de afgelopen jaren (zie 'Hoe staat het mbo er voor?'). Tijd voor nieuwe afspraken, die zullen lopen tot 2022, en tijd ook voor andere accenten. Onderwijsminister Ingrid van Engelshoven en voorzitter Ton Heerts van de MBO Raad ondertekenden daartoe eerder dit jaar een ambitieus en veelomvattend bestuursakkoord met even positieve als optimistische titel '**Trots, vertrouwen en lef**'.

Anders dan bij de vorige afspraken, staan nu de ambities van de individuele scholen en van hun werkgebied centraal. Iedere school maakt in de zomer van 2018 in samenwerking met regionale belanghebbenden (gemeenten, bedrijfsleven) een eigen kwaliteitsagenda. Innovatie en modernisering zijn daarbij kernbegrippen. Scholen krijgen de ruimte om in de regio tot een flexibel, toekomstbestendig (beroeps)onderwijs te komen, dat antwoord kan bieden op uiteenlopende maatschappelijke vraagstukken:

Kwaliteitsagenda met u!

Allemaal zaken waarover gemeenten en mbo-scholen afspraken kunnen maken in het kader van de kwaliteitsagenda. Zo'n kwaliteitsagenda moet uitvoerbaar zijn binnen een periode van vier jaar. Naast de speerpunten die de school in samenspraak met belanghebbenden in het werkgebied formuleert, zijn er drie speerpunten die in de kwaliteitsagenda's moeten worden uitgewerkt.

Dit zijn:

- Betere kansen voor jongeren en (jong) volwassenen met een achterstand op de arbeidsmarkt.
- Gelijke kansen voor alle studenten ongeacht afkomst.
- Onderwijs dat voorbereidt op de arbeidsmarkt van de toekomst.

Voor alle mbo-scholen samen heeft het kabinet voor het realiseren van kwaliteitsafspraken een **extra budget van 400 miljoen euro** uitgetrokken. Dat geld komt beschikbaar als de scholen (in samenspraak met hun belanghebbenden in de regio) een inhoudelijk degelijke kwaliteitsagenda opstellen en met de uitvoering ervan voldoende resultaten boeken.

Dit wordt namens de minister gecontroleerd door een onafhankelijke commissie onder leiding van de Gelderse gedeputeerde (voor onderwijs en arbeidsmarkt) Michiel Scheffer.

In het bestuursakkoord staat ook dat mbo-scholen met bijvoorbeeld gemeenten of provincies afzonderlijk **aanvullende financiële afspraken** kunnen maken voor specifiek beleid rond arbeidsmarkt, onderwijs, innovatie en participatie.

HOE?

- Hoe versterken we de positie van het **midden- en kleinbedrijf**, de motor van de economie, in onze gemeente of regio?
- Hoe zorgen we voor starters op de regionale arbeidsmarkt die de **innovatie** in het midden- en kleinbedrijf kunnen versterken?
- Hoe bieden we **nieuwkomers in Nederland** betere kansen?
- Hoe **voorkomen we** dat jongeren voortijdig de school verlaten en met **een achterstand op de arbeidsmarkt** komen?
- Hoe bieden we volwassenen een leven lang ontwikkelen en daarmee ook in de toekomst goede kansen op de **snel veranderende arbeidsmarkt**?

WAAR KAN HET MBO VOOR ZORGEN?

1. MEER INNOVATIE IN UW REGIO!

Hoe meer hoogwaardig vakmanschap, hoe meer innovatie. Dat blijkt in diverse regio's die zich sterk ontwikkelen, zoals Brainport Regio Eindhoven, Mainport Rotterdam, Twente Werkt en Brightlands Limburg. Hier vervullen mbo-scholen een belangrijke rol. Ze werken samen met het bedrijfsleven, met gemeenten en met andere belanghebbenden. En ze zorgen ervoor dat mbo-afgestudeerden naast vakvaardigheden ook 'skills' hebben als samenwerken, communiceren en flexibiliteit, zodat ze hun plek kunnen blijven vinden op de snel veranderende arbeidsmarkt van de 21ste eeuw.

2. GELIJKE KANSEN VOOR IEDEREEN!

Emancipatie is een kernfunctie van het middelbaar beroepsonderwijs. Het mbo kan voor jongeren met uiteenlopende talenten het verschil maken, ook als zij in het onderwijs een relatief trage start hebben, bijvoorbeeld omdat hun specifieke talenten onvoldoende worden herkend. Juist deze groep gaat veelal van het basisonderwijs naar het vmbo om vervolgens door te stromen naar de verschillende niveaus van het mbo (en soms naar het hbo).

Iedere jongere verdient een opleiding die hem of haar goede kansen biedt op de arbeidsmarkt. Voorwaarde is dat jongeren de school niet voortijdig verlaten. Mbo-scholen doen er veel aan om dat te voorkomen. Bijvoorbeeld door 'keuzestress' te beperken. De een twijfelt nu eenmaal lang over de te kiezen opleiding dan de ander. Voor zulke twijfelaars kan een breed oriënterend leerprogramma uitkomst bieden. Daarmee worden harde keuzes nog even uitgesteld en wordt het risico

van schooluitval kleiner. Enkele mbo-opleidingen doen hiermee nu ervaring op.

Een andere mogelijkheid is meer samenwerking tussen vmbo en mbo, want juist bij de overgang van de ene naar de andere school bestaat een groot risico op uitval. Daarbij kan het gaan om een betere afstemming van de onderwijsinhoud, om het uitwisselen van docenten, het gebruik van elkaars gebouwen en samenwerking op het gebied van loopbaanoriëntatie.

Voor sommige leerlingen is het een uitkomst als ze binnen het vmbo-onderwijs al een mbo-opleiding (op niveau 2) kunnen afronden. Daarmee wordt volop geëxperimenteerd en vanaf 2021 wordt in de wet vastgelegd dat deze mogelijkheid overal in Nederland gecreëerd mag worden. Dus ook in uw regio.

Het mbo is verder cruciaal voor veel jongeren met een migratieachtergrond. Vergeleken met andere jongeren hebben zij vaker moeite met het vinden van een stageplek of een baan. Waar ze dat kunnen, helpen mbo-scholen deze jongeren aan gelijke kansen.

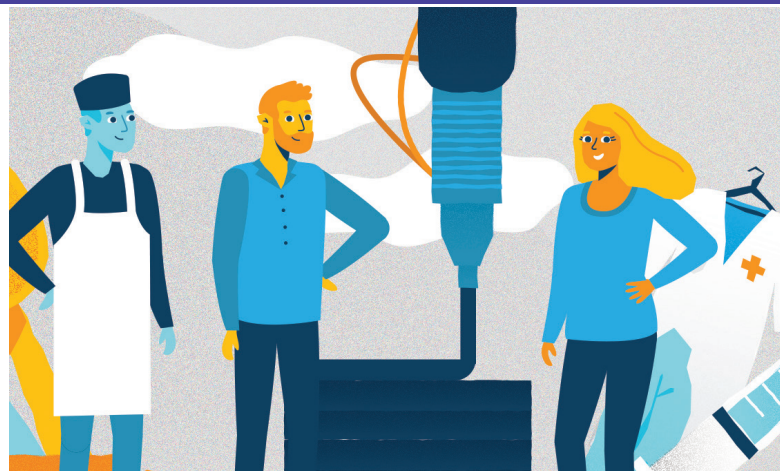
Het nieuwe kabinet geeft gemeenten de regie bij de inburgering van nieuwkomers. Zij moeten de taal machtig zijn, kunnen lezen en schrijven en ander vaardigheden bezitten die de basis vormen voor een succesvolle start op de Nederlandse arbeidsmarkt. Onder regie van gemeenten kan het mbo – met al zijn contacten in uiteenlopende beroepenvelden – deze taken prima op zich nemen.

3. JE LEVEN LANG BLIJVEN ONTWIKKELEN!

Vaste banen bieden geen zekerheid meer. De arbeidsmarkt vraagt om flexibele, weerbare en wendbare mensen. Voor volwassenen is permanent leren de nieuwe manier om grip te houden op loopbaan en eigen ontwikkeling, zeg maar: de nieuwe zekerheid. Die trend is al lang gaande en wordt de komende jaren, mede door verdere en robotisering, versterkt. Veel scholen zorgen – in samenwerking met belanghebbenden als gemeenten en ondernemers – nu al voor een flexibel aanbod aan mbo-onderwijs voor volwassenen. Het mbo is daar met zijn uitgebreide publieke infrastructuur ook prima voor toegerust.

Een forse, extra inspanning is ook hard nodig, want mensen met een opleiding tot en met mbo-niveau 4 nemen minder deel aan scholings- en ontwikkelingstrajecten dan tien jaar geleden. Dat is nadelig voor de ontwikkelingskansen van betrokkenen, maar tegelijk een groot probleem voor de samenleving als geheel.

Welke opleidingen moeten dan worden aangeboden? Aan welke mensen? En op welk moment? Dat kan meestal het beste op regionaal niveau – en soms zelfs lokaal – worden vastgesteld. Hier ligt dus bij uitstek een taak

voor de drie partijen die elkaar op dat niveau kunnen vinden: mbo-scholen, gemeenten en het lokale of regionale bedrijfsleven. Zij kunnen gezamenlijk een flexibel aanbod (qua tijd en qua onderwijsvorm) gestalte te geven en daarmee de positie van de deelnemers en van de economie van gemeente of regio versterken.

En let op: komt u daar institutionele belemmeringen tegen of zitten bureaucratische regels in de weg, kaart dit dan aan! Het kabinet zegt namelijk de intentie te hebben om die hinderpalen zoveel mogelijk weg te nemen.

HOE STAAT HET MBO ER VOOR?

Het middelbaar beroepsonderwijs staat er goed voor, is de conclusie van de OESO, de organisatie van 35 geïndustrialiseerde landen. Ons stelsel van mbo-scholen behoort “tot de best presterende stelsels ter wereld”.

IS DAT TE MERKEN AAN DE RESULTATEN?

De onderwijsresultaten van het mbo zijn de afgelopen zeven jaar sterk verbeterd. Het aantal voortijdige schoolverlaters is sterk afgenomen en steeds meer studenten verlaten de school met een diploma dat past bij hun vooropleiding, en met goede kansen op de arbeidsmarkt.

HOE KOMT DAT ZO?

Mbo-scholen hebben daar hard aan gewerkt. Vrijwel alle scholen hebben hun financiën op orde, de beroepspraktijkvorming (stages en dergelijke) is over de hele linie van voldoende kwaliteit, met de professionalisering van het onderwijspersoneel zijn grote vorderingen gemaakt, de examinering is sterk verbeterd en de onderwijskwaliteit is beter meetbaar. Voldoende reden dus om trots te zijn op het middelbaar beroepsonderwijs. En dat vinden niet alleen de scholen zelf en hun organisatie, de MBO Raad, maar ook de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

HOE DAN? DRIE VOORBEELDEN

De situatie in Amsterdam rechtvaardigt een extra investering van de gemeente in de kwaliteit van het middelbaar beroepsonderwijs. Dat is de mening van het gemeentebestuur, dat met alle Amsterdamse mbo-instellingen, een gezamenlijke MBO-Agenda (looptijd 2015-2019) heeft opgesteld en uitvoert. De gemeente investeert hierin ruim 19 miljoen euro. Amsterdam heeft een lange traditie van extra gemeentelijke investeringen in onderwijs (bovenop hetgeen de rijksoverheid er in stopt). Een grote stad stelt het onderwijs namelijk voor grote uitdagingen. Al was het alleen al de diversiteit van de bevolking en het feit het mbo veel jongeren herbergt met een 'gestapelde problematiek'.

Amsterdam investeert fors in mbo

Gemeente Amsterdam

Wat is het succes van de MBO-Agenda? Volgens Pieter Reimer, bij de gemeente Amsterdam programmamanager voor de MBO-Agenda, begon dat met een andere rol voor de gemeente. "Traditioneel zag het mbo-onderwijs de gemeente als toezichthouder op de leerplicht: de mensen die controleerden of iedereen wel naar school ging en of de uitval niet te groot was. De gemeente Amsterdam heeft dat beeld kunnen kantelen, want nu is het motto: hoe kunnen we samen zorgen voor krachtig beroepsonderwijs in deze regio?"

Er werden overlegtafels gevormd: op bestuurlijk niveau (met de onderwijswethouder en de bestuurders van de scholen), maar ook op het gebied van beleid en communicatie. Reimer: "Dat levert veel positiefs op en zorgt dat successen snel door alle scholen worden overgenomen."

Instrumenten leiden tot nieuwe hybride leeromgevingen

De gemeente heeft verschillende instrumenten klaargezet, zoals beurzen voor professionalisering van individuele leraren en voor schoolteams, maar ook subsidies voor concrete projectplannen. Mbo-colleges en hun onderwijsteams krijgen met deze instrumenten de ruimte om zelf hun onderwijs te verbeteren en te experimenteren met nieuwe onderwijsvormen.

Waar dat toe leidt? "Bijvoorbeeld tot nieuwe, hybride leeromgevingen", zegt Reimer, "waarbij studenten worden opgeleid op de werkvloer. Dus niet meer op school, maar vrijwel volledig in de praktijkomgeving. Dat gebeurt bijvoorbeeld in het onderwijs op het gebied van mobiliteit, hospitality en zorg."

"Het heeft ook geleid tot de instelling van enkele practoraten, centra voor het delen van kennis en ervaring over een specifiek onderwerp. In Amsterdam hebben we bijvoorbeeld een practoraat voor digitale vaardigheden en mediawijsheid en een practoraat voor creatief vakmanschap. Alle mbo-scholen profiteren daarvan."

"Interessant is ook het concept van de Transformatieve School; docententeams bekwamen zich in het omgaan met de verschillende culturen, waar veel studenten mee te maken hebben (schoolcultuur, straatcultuur, thuiscultuur). Een goed voorbeeld van iets dat klein is gestart en zich nu als een olievlek uitbreidt. Vele honderden docenten hebben inmiddels deelgenomen."

Hoe verder na de gemeenteraadsverkiezingen? "Hoe precies, moet nog blijken", zegt Reimer, "maar de meeste politieke partijen hebben inmiddels laten weten dat de Amsterdamse MBO-Agenda zeker een vervolg moet krijgen."

HOE DAN? DRIE VOORBEELDEN

De situatie in Twente is overzichtelijk: er zijn veertien gemeenten en er is één mbo-instelling: het ROC van Twente. De regio heeft bovendien van nature een sterke neiging tot samenwerking. Noaberschap: dat woord zit ingebakken in de Twentse cultuur. Je helpt elkaar als dat nodig is.

Week van de logistiek

En ze kunnen elkaar ook nauwelijks ontlopen in Twente. Alle partijen die belang hebben bij een goed functionerende arbeidsmarkt komen elkaar tegen in bijvoorbeeld een Twente Board (om van Twente een technologische topregio te maken) of in Regio Twente (het samenwerkingsverband van de veertien gemeenten). En dan is er ook nog Werkplein Twente (het samenwerkingsverband van gemeenten en UWV).

Een mooi voorbeeld van een samenwerkingsverband in Twente waarbij ondernemers, overheid en onderwijs samenwerken, is het Twents Arbeidsmarktperspectief 2020. Voor dit programma is de regio de opdrachtgever en ROC van Twente de opdrachtnemer.

Yvonne Bijenhof begon vijf jaar geleden bij ROC van Twente als programmamanager voor het Twents Arbeidsmarktperspectief 2020. Ze zit veel aan tafel bij de gemeenten en de Twentse ondernemingen om na te gaan hoe de mbo-instelling kan helpen bij het versterken van de economie en het voorkomen of oplossen van problemen op de arbeidsmarkt.

Week van de logistiek

Veel aandacht vraagt momenteel de komst van een enorm logistiek centrum (175.000 vierkante meter) naar het XL Businesspark aan de A35. “Dat levert veel werkgelegenheid op, uiteindelijk duizenden banen. We maken met gemeenten en bedrijven afspraken over de rol die wij kunnen vervullen. Zo organiseren we met alle betrokken bedrijven een ‘Week van de Logistiek’. Deelnemers zijn vmbo-studenten en mensen die al wat langer zonder baan zitten. Met de bus gaan we langs veel logistieke bedrijven, zodat ze kunnen zien welke vacatures er zijn. Ook geven we inzicht in ons eigen

Noaberschap in regio Twente

ROC van Twente

aanbod aan opleidingen.”

“Onze rol als ROC van Twente is ervoor te zorgen dat voldoende mensen arbeidsfit zijn. Soms is daarvoor een traditionele opleiding nodig, soms een traject dat opleidt voor een certificaat op een specifiek terrein. Soms ook moeten we mensen gewoon weer leren wat het is om elke dag naar je werk te gaan. We doen dat in samenwerking met bedrijven en gemeenten. Naast de reguliere mbo-opleidingen kunnen gemeenten of andere partners ook maatwerktrajecten inkopen.”

Er zijn in Twente flinke tekorten aan arbeidskrachten op het gebied van techniek, zorg, bouw en dus ook logistiek.

Tegelijk kampen vooral de drie grootste gemeenten (Hengelo, Almelo en Enschede) met een pittige werkloosheid en vindt elke gemeente het van levensbelang dat jongeren de school pas verlaten als ze een startkwalificatie hebben. Stuk voor stuk motieven voor gemeenten om samen te werken met het ROC van Twente en soms ook te investeren in gerichte opleidingstrajecten.

HOE DAN? DRIE VOORBEELDEN

Krimpenerwaard: een landelijke gemeente onder de rook van Rotterdam. Er is veel bedrijvigheid, waarvan een groot deel direct of indirect samenhangt met de aanwezigheid van de Hollandsche IJssel en de Lek. Krimpenerwaard heeft echter ook problemen. Vooral de bedrijven op het gebied van techniek, bouw en logistiek kampen met een tekort aan geschoolde (vak)mensen. Volgens onderzoek ontbreekt het in deze sectoren bovendien soms aan “dynamiek, vitaliteit en innovatiedrang”. Tegelijk zien scholen die vakmensen moeten afleveren de aantallen leerlingen in de eerste leerjaren teruglopen. En dat in een regio die de komende decennia ook nog eens geraakt zal worden door ontgroening, vergrijzing en krimp.

Alles bij elkaar is dit de aanleiding voor ‘Leerwerkbedrijf Krimpenerwaard’, een initiatief van de gemeente. Leerwerkbedrijf is de misschien wat beperkte naamgeving voor een omvangrijke samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemers in de regio, waarvoor eind januari 2018 door alle betrokken partijen een convenant is getekend. De gemeente steekt er van haar kant mankracht in en waar nodig en mogelijk ook rechtstreekse financiële bijdragen. Hetzelfde wordt ook verwacht van de andere deelnemende partijen.

“Doel is de samenwerking tussen alle betrokken partijen te versterken en op lokaal niveau de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren”, aldus Bob Mesman, projectleider van Leerwerkbedrijf Krimpenerwaard bij de gemeente.

Uit een uitgebreid onderzoek onder de belanghebbenden is vorig jaar gebleken dat er bij alle betrokken partijen voldoende draagvlak bestaat voor ‘Leerwerkbedrijf Krimpenerwaard’. Daarom wordt dit jaar begonnen met vijf pilots, die in overleg met onderwijs en ondernemers zijn uitgekozen. De pilots hebben een looptijd van drie jaar.

Een van de pilots is gericht op de start van een mbo-opleiding Techniek (niveau 2/3) aan het Schoonhovens college (een school voor vmbo tot en met vwo). Bij deze pilot is MBO Rijnland uit Gouda betrokken, want in Krimpenerwaard zelf is nog geen mbo-school. “Doel

is onder andere jongeren langer te binden aan de regio”, aldus Mesman. “Het is de verwachting dat in het nieuwe schooljaar met de opleiding kan worden begonnen.”

Een andere pilot is erop gericht meer vaklieden te laten instromen in de sector Transport en Logistiek. Met een grote, directe betrokkenheid van ondernemers in deze bedrijfstak is een maatwerk-vakopleiding voor zogeheten zij-instromers gestart. Die zal verder uitgebouwd worden. “Ondernemers kunnen op die manier hun tekorten oplossen en de gemeente draagt hiermee bij aan de eigen doelstelling van een inclusieve arbeidsmarkt, waarin zo weinig mogelijk mensen langs de kant staan.”

Krimpenerwaard neemt initiatief voor virtueel ‘leerwerkbedrijf’

Leerwerkbedrijf Krimpenerwaard

Verder zijn er pilots gericht op het vergroten van de aandacht voor zogeheten ondernemersvaardigheden in het voortgezet onderwijs, het versterken van de rol van ondernemerskringen bij innovatie en vernieuwing en het ontwikkelen van begeleidingsprogramma’s (maatwerk) om ervoor te zorgen dat zo min mogelijk jongeren het onderwijs vroegtijdig (en zonder diploma) verlaten. Hoe ziet Mesman de rol van de gemeente in het nieuwe ‘Leerbedrijf’? “Wij zijn er om constant te promoten, te faciliteren, te enthousiasmeren en mogelijke knelpunten weg te nemen. Tegelijk zullen ondernemers en onderwijs hard aan de bak moeten om de ambities voor deze regio te realiseren. Wij hebben daar heel veel vertrouwen in.”